
Vergaderjaar 2023–2024

21 501-20

Europese Raad

Nr. 1974

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 oktober 2023

Hierbij bied ik u, mede namens de Minister-President, de geannoteerde agenda aan voor de Europese Raad en de Eurozonetop van 26 en 27 oktober 2023.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H.G.J. Bruins Slot

GEANNOTEEERDE AGENDA VAN DE EUROPESE RAAD EN DE EUROZONETOP VAN 26 EN 27 OKTOBER 2023

Op donderdag 26 en vrijdag 27 oktober aanstaande vindt de Europese Raad (ER) plaats in Brussel. Op de agenda van de ER staan de Russische agressie jegens Oekraïne, het meerjarig financieel kader, economie en migratie. Daarnaast zal er onder externe betrekkingen onder meer gesproken worden over COP28, de situatie in de Sahel, het Midden-Oosten, de Zuidelijke Kaukasus en de relatie tussen Kosovo en Servië. Na afloop van de ER zal ook een Eurozonetop plaatsvinden. De Minister-President is voornemens deel te nemen aan de ER en de Eurozonetop.

Europese Raad

Russische agressie jegens Oekraïne

De ER zal stilstaan bij de laatste ontwikkelingen van de Russische agressie tegen Oekraïne. De inzet van het kabinet blijft onverminderd gericht op het verhogen van de druk op Rusland om de agressie tegen Oekraïne te beëindigen. Daarnaast blijft het kabinet inzetten op het zoveel mogelijk steunen van Oekraïne op militair, financieel en humanitair gebied en met herstel en wederopbouw, zowel bilateraal als vanuit de EU en in nauwe samenwerking met internationale partners en organisaties.

In EU-verband wordt daartoe tevens verkend hoe opbrengsten uit het geïmmobiliseerde publieke Russische vermogen mogelijk ingezet kunnen worden voor de wederopbouw. Het kabinet zet hierbij in op een ambitieuze houding waarbij wordt gestreefd naar een juridisch en financieel zorgvuldige oplossing in samenwerking met internationale partners. Vanuit de genoemde ambitie stimuleert Nederland de discussie met behulp van historisch onderzoek naar onteigening na de Tweede Wereldoorlog, juridische kennis en financiële expertise.

Veiligheidsarrangementen

Ook zal de ER spreken over de gemeenschappelijke verklaring van de G7+ landen over veiligheidsarrangementen waarin wordt uitgesproken Oekraïne te voorzien van meerjarige steun.¹ Nederland heeft zich 12 juli jl. bij deze verklaring aangesloten. De invulling van deze arrangementen zal de komende periode worden uitgewerkt. Nederland moedigt alle lidstaten aan zich aan te sluiten bij de G7+ verklaring. Tevens zal het kabinet tijdens deze ER het belang van onderlinge coördinatie en afstemming met andere partners van de invulling van de veiligheidsarrangementen benadrukken.

In lijn met de EU-bijdrage voor veiligheidsarrangementen aan Oekraïne concludeerde de Europese Raad op 29 juni jl. dat de EU Oekraïne zal blijven steunen zo lang als nodig is, onder andere via de *EU Military Assistance Mission* (EUMAM) voor Oekraïne en de Europese Vredesfaciliteit (EPF).² Gezien de situatie in Oekraïne is en blijft Nederland voorstander van het voortdurend steunen van Oekraïne, conform de motie van het lid Sjoerdsma c.s.³

Voortbordurend op de ER van 29 juni jl., zal deze ER naar verwachting verder spreken over het voorstel van de Hoge Vertegenwoordiger (HV) Borrell om binnen de EPF een aparte envelop voor Oekraïne te creëren:

¹ Zie G7: Joint declaration of support for Ukraine – Consilium (europa.eu)

² Zie Kamerstuk 21 501-20, nr. 1972.

³ Zie Kamerstuk 36 045, nr. 140.

het zogenaamde *Ukraine Assistance Fund*.⁴ De Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO) schat momenteel dat er 5 miljard euro per jaar nodig is om de levering van militair materieel en trainingen door EU-lidstaten voort te zetten voor de periode van 2024 tot en met 2027. Uw Kamer zal hierover nader geïnformeerd worden voorafgaand aan formele besluitvorming in Brussel.

Sancties

De ER zal in gesprek gaan over een 12de sanctiepakket gericht tegen Rusland. Het kabinet blijft zich onverminderd inzetten om de druk op Rusland verder te verhogen door middel van sancties. Het kabinet zal tijdens de ER pleiten voor een snelle aanname van het 12de pakket.

Graandeaal

De Commissie en de aan Oekraïne grenzende EU-lidstaten spannen zich momenteel samen met Oekraïne in om de capaciteit van de *Solidarity Lanes* te vergroten. Gelet op het belang van Oekraïense export naar de wereldmarkt en van mondiale voedselzekerheid blijft Nederland zich samen met de EU en partners inzetten voor veilige exportroutes van Oekraïens graan, onder andere via de EU *Solidarity Lanes*.

Accountability

De Commissie en de EU-lidstaten, waaronder Nederland, blijven zich inspannen voor het realiseren van vooruitgang op *accountability* voor Oekraïne. De ER zal zich onder andere uitspreken voor het bereiken van politieke overeenstemming over een toekomstig agressietribunaal met brede internationale steun.

Meerjarig Financieel Kader

De ER zal spreken over de door de Commissie voorgestelde tussentijdse herziening van het Meerjarig Financieel Kader (MFK). Volgens de Commissie is een gerichte versterking en herziening van het MFK noodzakelijk, wil de Unie zijn bestaande en nieuwe doelstellingen verwezenlijken. De inzet van het kabinet ten aanzien van deze voorstellen is opgenomen in drie BNC-fiches.⁵ Het uitgangspunt van het kabinet is dat uitdagingen en verplichtingen in principe worden opgevangen binnen de kaders van het MFK en de daarbij overeengekomen speciale instrumenten, door optimaal gebruik te maken van bestaande middelen en waar nodig in te zetten op herprioritering en flexibilisering. Het kabinet staat in beginsel positief tegenover het structurele vorm geven van de financiële EU-steun aan Oekraïne en een Europees herstelprogramma gericht op het herstel en wederopbouw van Oekraïne. Daarbij kijkt het kabinet naar de meest gepaste omvang, voorwaarden en vorm van die steun. Op het moment van schrijven is het nog onduidelijk hoe de bespreking in de ER exact zal worden vormgegeven. Besluitvorming tijdens deze ER is niet voorzien.

⁴ Zie Informal Foreign Affairs Council (Defence): Press remarks by High Representative Josep Borrell at the press conference | EEAS (europa.eu)

⁵ Zie BNC-fiche Herziening MFK, Kamerstuk 22 112, nr. 3757 2) BNC-fiche Oekraïne-faciliteit, Kamerstuk 22 112, nr. 3758 3) BNC-fiche Strategic Technologies for Europe Platform, Kamerstuk 22 112, nr. 3759 Daarnaast verwijst het kabinet naar de antwoorden op het schriftelijke overleg inzake de tussentijdse herziening van het MFK van 11 september 2023 (Kamerstuk 22 112, nr. 3780).

Economie

De ER zal de voortgang bespreken van de maatregelen die de Commissie en EU-lidstaten hebben genomen om het Europese concurrentievermogen te versterken. De ER zal hierbij onder andere oproepen tot spoedige afronding van de onderhandelingen over de *Net Zero Industry Act*, de *Critical Raw Materials Act* en de hervorming van de elektriciteitsmarkt. Daarnaast zal er naar verwachting aandacht zijn voor het verbeteren van het Europese investeringsklimaat, onder meer door het verminderen van onnodige regeldruk en het verdiepen van de kapitaalmarktunie. Mogelijk zal een aantal lidstaten de ER benutten om te pleiten voor verlenging van het crisisdeel van het tijdelijk crisis- en transitiekader (TCTF) tot na de aflooptdatum op 31 december aanstaande. Naar verwachting zal ook de *Impact Assessment* over de gevolgen van de *Inflation Reduction Act* van de VS voor de EU aan bod komen, die de Commissie op 24 oktober aanstaande zal presenteren. Tot slot zal er mogelijk aandacht zijn voor de aanbeveling van de Commissie van 3 oktober jl. waarin kritieke technologieën zijn geïdentificeerd waarvoor risicoanalyses zullen worden uitgevoerd.⁶

Het kabinet acht het positief dat de Commissie en lidstaten werken aan een robuuste en toekomstbestendige economie die geschikt is voor de groene en digitale transitie, de economische weerbaarheid versterkt en onze welvaart voor de lange termijn veilig stelt. Het kabinet verwelkomt in dit kader de initiatieven van de Commissie, zoals het *Green Deal Industrial Plan* en de ambitieuze digitale agenda van de Commissie. Ook kijkt het kabinet uit naar het *high-level* rapport over de toekomst van de interne markt waartoe de ER van 23 maart jl. heeft opgeroepen.⁷ Daarnaast heeft Commissievoorzitter Von der Leyen in haar Staat van de Unie speech een *high-level* rapport over de toekomst van het Europese concurrentievermogen aangekondigd.⁸ Beide rapporten zullen in het voorjaar van 2024 worden gepresenteerd. Het kabinet verwelkomt deze initiatieven en zal oproepen om deze in consultatie met de EU-lidstaten op te stellen.

Daarnaast zal het kabinet pleiten voor het verder versterken van de kapitaalmarktunie. Het kabinet acht verdieping en integratie van de kapitaalmarktunie essentieel voor de benodigde investeringen in duurzaamheid en digitalisering, ter versterking van het concurrentievermogen. Ten aanzien van de aankomende *Impact Assessment* van de Commissie over de mogelijke gevolgen van de *Inflation Reduction Act* voor de EU is het kabinet van mening dat het positief is dat de Commissie de mogelijke gevolgen voor de EU monitort. Daarbij is het kabinet van mening dat bij maatregelen om de Europese industrie te beschermen de noodzaak hiervan moet worden aangetoond. Daarnaast moeten deze maatregelen gericht, proportioneel en tijdelijk zijn. Vanwege het belang van een gelijk speelveld op de interne markt is het kabinet geen voorstander van verlenging van het crisisdeel van het TCTF, en is het kabinet van mening dat de focus voor het versterken van het Europese concurrentievermogen moet liggen op minder marktversturende onderdelen. Kijkend naar het Europese krachtenveld is het echter mogelijk dat onderdelen van het crisisdeel van het TCTF van toepassing blijven na de aflooptdatum eind december. Ten aanzien van de Commissieaanbeveling over kritieke technologieën en uit te voeren risicoanalyses is het voor het kabinet van belang dat gedegen risicoanalyses in samenwerking met lidstaten en private sector worden uitgevoerd, om te voorkomen dat

⁶ Zie: Recommendation on critical technology areas (europa.eu).

⁷ Zie Kamerstuk 21 501–20, nr. 1949.

⁸ Zie: State of the Union Address by President von der Leyen (europa.eu)

onnodige maatregelen worden genomen met bijvoorbeeld een negatieve impact op de open economie van de EU.

Migratie

Het kabinet verwelkomt migratie als apart agendapunt op de ER en kijkt uit naar de reguliere brief van Commissievoorzitter Von Der Leyen over de implementatie van de conclusies van de ER van februari en maart jl., en de conclusies van de Voorzitter van de Europese Raad Michel van afgelopen juni.⁹ De focus van de bespreking zal daarmee liggen op de externe dimensie van migratie.

Tijdens de ER zal naar verwachting ook het 10-puntenplan, gepresenteerd door Commissievoorzitter Von der Leyen naar aanleiding van de ontwikkelingen op Lampedusa, worden besproken.¹⁰ Het kabinet verwelkomt dit plan en uw Kamer ontving middels het Schriftelijk Overleg Raad Justitie en Binnenlandse Zaken van 25 september jl. een uitgebreidere appreciatie hiervan.¹¹ In het kader van het 10-puntenplan onderstreept het kabinet ook de noodzaak van inzet op de externe dimensie van migratie. Het kabinet zal de Commissie blijven oproepen om brede en gelijkwaardige partnerschappen te ontwikkelen met belangrijke landen van herkomst, die in wederzijds belang zijn, met als een van de doelstellingen om irreguliere migratie tegen te gaan en terugkeer te bevorderen.

Het kabinet zal de bespreking tevens benutten om het belang te benadrukken van snelle afronding van de onderhandelingen tussen de Raad en het Europees Parlement over het Asiel- en Migratiepact. Tevens zal het kabinet het belang van implementatie van de huidige afspraken benadrukken, waaronder de naleving van de Dublin-verordening. Het kabinet zet zich, conform de inzet in de betreffende BNC-fiches uit 2020 in om te komen tot een effectief en humaan gemeenschappelijk Europees asielstelsel met een goede balans tussen verantwoordelijkheid en solidariteit.

Externe betrekkingen

COP28

De ER zal kort stilstaan bij de voorbereidingen voor en het belang van een ambitieuze uitkomst van COP28 waar het kabinet de noodzaak van meer actie en ambitie op adaptatie en mitigatie zal onderstrepen. De EU-inzet werd vastgesteld in de milieuraad van 16 oktober jl.¹² Over de kabinetsinzet voor COP28 zal uw Kamer voorafgaand aan het verkiezingsreces worden geïnformeerd.

Sahel

De ER bespreekt mogelijk de ontwikkelingen in de Sahel. De EU heeft grote belangen in de Sahel-regio, onder andere op het gebied van migratie, veiligheid, ontwikkelingssamenwerking en de internationale rechtsorde. Het kabinet zet in op betrokkenheid van de EU en EU-lidstaten bij de regio, met aandacht voor de bredere bevolking. Hierbij is het van belang realistisch te blijven over de ambities.

⁹ Zie Kamerstuk 21 501-20, nr. 1972.

¹⁰ Zie: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_4503.

¹¹ Zie Kamerstuk 32 317, nr. 852.

¹² Zie Environment Council – Consilium (europa.eu).

De situatie in Israël en de Palestijnse Gebieden

De ER zal spreken over de situatie in Israël en de Palestijnse Gebieden. Deze discussie zal voortbouwen op de videoconferentie van de leden van de ER van dinsdag 17 oktober jl.¹³ De EU heeft de aanval van Hamas op Israël sterk veroordeeld en steunt het recht van Israël zichzelf te verdedigen in overeenstemming met internationaal recht.¹⁴ Ook vraagt het kabinet aandacht voor de zorgelijke humanitaire situatie in Gaza, en voor het belang dat humanitaire hulp en middelen in Gaza worden toegelaten. Daarom roept het kabinet op om humanitaire pauzes in te lassen. Het is van cruciaal belang dat humanitaire hulp de inwoners van Gaza zo snel mogelijk bereikt. Het kabinet steunt de extra bijdrage voor humanitaire hulp die de EU aankondigde en zal hier zelf ook een additionele bijdrage van 10 miljoen euro voor beschikbaar stellen.¹⁵ Het kabinet dringt er op aan Europese steun aan de Palestijnse Gebieden voort te zetten. Een opschorting van de hulp zal ernstige gevolgen hebben voor de Palestijnse bevolking en zal instabiliteit in de hand werken. Het kabinet acht een gezamenlijke positie van de ER van groot belang. Het kabinet benadrukt dat voorkomen moet worden dat het conflict regionaal escaleert.

De relatie tussen Kosovo en Servië

De ER zal spreken over de relatie tussen Servië en Kosovo naar aanleiding van de recente ontwikkelingen in en rond Noord-Kosovo.¹⁶ De Commissie heeft laten weten dat de EU de uitkomsten van het lopende onderzoek naar de gebeurtenissen van 24 september jl. afwacht en volledige en onvoorwaardelijke samenwerking van Servië verwacht. Ook zou de EU bereid zijn maatregelen tegen Servië te bezien als lidstaten hiertoe besluiten op basis van de feiten.

Het kabinet wacht de resultaten van het onderzoek van de Kosovaarse politie, dat wordt gemonitord door de *European Union Rule of Law Mission* en de *Kosovo Force*, af. Het kabinet roept, in lijn met de EU, dringend op tot de-escalatie en voortzetting van het politieke proces. Het is van cruciaal belang dat beide partijen zich volledig inzetten voor de door de EU gefaciliteerde Belgrado-Pristina Dialoog en serieuze stappen zetten om eerder gemaakte afspraken uit te voeren. Daarnaast roept het kabinet Servië op verdere stappen te zetten richting de-escalatie. Het kabinet steunt de inspanningen van EU Speciaal Vertegenwoordiger Lajčák, die zich nu beraadt op volgende stappen, en blijft aandringen op een gebalanceerde aanpak.

Zuidelijke Kaukasus

De ER bespreekt mogelijk de ontwikkelingen in Armenië en Azerbeidzjan, waaronder de militaire escalatie van Azerbeidzjan in Nagorno-Karabach van 19 en 20 september jl. en de daardoor veroorzaakte massale exodus van meer dan 100.000 etnisch Armeense inwoners naar Armenië. Het kabinet zet in op het zo snel mogelijk hervatten van vredesbesprekingen tussen Armenië en Azerbeidzjan, het benadrukken van de territoriale integriteit van Armenië, het bieden van humanitaire en politieke steun aan Armenië en het bespreken van mogelijke maatregelen tegen Azerbeidzjan.

¹³ Zie Kamerbrief met Verslag van de informele videoconferentie van de leden van de Europese Raad van 17 oktober 2023, d. d. 20 oktober 2023.

¹⁴ Statement van de leden van de ER, 15 oktober 2023, Statement of the Members of the European Council on the situation in the Middle East – Consilium (europa.eu).

¹⁵ Zie Kamerstukken 36 189 en 23 432, nr. 77, d.d. 17 oktober 2023.

¹⁶ Zie Kamerstuk 21 501-02, nr. 2719.

Eurozonetop

En marge van de ER zal een Eurozonetop plaatsvinden. Tijdens de Eurozonetop zullen naar verwachting de economische situatie, het coördineren van begrotingsbeleid voor 2024,¹⁷ de toekomst van de Europese financiële en kapitaalmarkten en de mogelijke introductie van de digitale euro worden besproken. De voorzitter van de Eurogroep Paschal Donohoe zal waarschijnlijk een brief aan de voorzitter van de ER Charles Michel sturen waarin de stand van zaken van de besprekingen in de Eurogroep over deze onderwerpen zal worden toelicht.

Financiële en kapitaalmarkten

Het is de verwachting dat de voorzitter van de Eurogroep het belang zal benadrukken van sterke Europese kapitaalmarkten. Het streven van de Eurogroep-voorzitter is om begin 2024 een strategische visie overeen te komen en daarin prioriteiten te identificeren om de kapitaalmarktunie verder te ontwikkelen, die als input kan dienen voor de (nieuwe) Europese Commissie. Het kabinet acht verdere integratie van de kapitaalmarktunie essentieel voor de benodigde investeringen in duurzaamheid en digitalisering, ter versterking van het concurrentievermogen.

Digitale euro

Naar verwachting geeft de Europese Centrale Bank (ECB) een presentatie over de stand van zaken van het technisch traject rond de digitale euro. Daarna zal de Europese Commissie naar verwachting een toelichting geven over de wetsvoorstellen die zij op 28 juni jl. heeft gepubliceerd. Ook zal de voorzitter van de Eurogroep naar verwachting de werkstroom in de Eurogroep toelichten. De mogelijke komst van een digitale euro vraagt om een zorgvuldige afweging en politieke besluitvorming. Het kabinet vindt dat de kosten (zowel van implementatie als van gebruik) van een digitale euro in verhouding moeten staan tot de voordelen ervan.¹⁸

¹⁷ Zie Kamerstuk 21 501-07, nr. 1969.

¹⁸ Zie Kamerstuk 22 112, nr. 3747.